אפיק עצים ועייל נסכים דתניא א) אבל היין והדם והעצים והקטרת אין טעונין מלח מני אי רבי קשיא עצים אי רבנן קשיא קטרת האי תנא הוא דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מה הפרט מפורש דבר שמקבל טומאה ועולה לאשים וישנו על מזבח החיצון אף כל דבר המקבל טומאה ועולה לאשים וישנו על מזבח החיצון יצאו עצים שאין מקבלין טומאה יצאו דם ויין שאין עולים לאשים יצאה קטרת שאינה על מזבח החיצון אלא טעמא דמעטיה קרא לדם הא לאו הכי הוה אמינא דם ליבעי מלח כיון דמלחיה נפיק ליה מתורת דם דאמר זעירי א"ר חנינא דם שבישלו אינו עובר עליו ורב יהודה אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו (א) ורב יהודה דידיה אמר ב) אברים שצלאן והעלן אין בהם משום לריח ניחוח מהו דתימא מישדא בה משהו למצוה בעלמא קמ"ל: גופא אמר זעירי א"ר חנינא ג) דם שבישלו אינו עובר עליו יתיב רבא וקא אמר לה להא שמעתא איתיביה אביי (ב) הקפה את הדם ואכלו או (ג) ד) שהמחה את החלב וגמעו חייב לא קשיא כאן שהקפה באור כאן א] שהקפה בחמה באור לא הדר בחמה הדר בחמה נמי לימא הואיל ואידחי אידחי דהא בעא מיניה רבי מני מר' יוחנן דם שקרש ואכלו מהו אמר ליה הואיל ונדחה ידחה אישתיק אמר ליה דלמא (א) ודאי כאן בחטאות החיצוניות ב] ז) (החיצונות) כאן בחטאות הפנימיות אמר אדכרתן מילתא דאמר ג] ה) רב חסדא דם שקרש ו) בחטאות ד] ואכלו חייב 1 ולקח ונתן אמר רחמנא ה] [והאי] בר לקיחה ונתינה הוא בחטאות הפנימיות ואכלו פטור וטבל והזה אמר רחמנא והאי לאו בר טבילה והזאה הוא ז) ורבא דידיה אמר אפילו בחטאות הפנימיות ואכלו חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות אמר רב פפא הלכך ו] דם חמור שקרש ואכלו חייב הואיל וכנגדו ראוי בחטאות החיצונות אמר רב גידל אמר זעירי דם בין לח בין יבש ז] חוצץ מיתיבי ח) ה) הדם והדיו והדבש והחלב יבשין חוצצין לחין אינן חוצצין לא קשיא הא דסריך הא דלא סריך: תמלח למאי אתא לכדתניא במלח יכול תבונהו ת"ל תמלח אי תמלח יכול במי מלח ת"ל במלח 2 ולא תשבית מלח הבא מלח ט) שאינה שובתת ואיזו זו מלח סדומית ומנין שאם לא מצא מלח סדומית שמביא מלח ח] איסתרוקנית ת"ל תקריב תקריב כל שהוא תקריב מכל מקום תקריב ט] ואפילו בשבת תקריב ואפילו בטומאה מאי תבונהו אמר רבה בר עולא הכי קאמר יכול י) יתבוננו כתבן בטיט אמר ליה אביי אי הכי יא] יתבוננו מיבעי ליה אלא אמר אביי יכול יעשנו כבנין אמר ליה רבא אי הכי יב] יבננו מיבעי ליה אלא אמר רבא יכול יג] תבונהו מאי תבונהו אמר רב אשי יכול יתן בו טעם י) כבינה תלמוד לומר תמלח כיצד הוא י) עושה מביא האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו אמר כ) אביי ז) וכן לקדירה

תנו

דתניא. דיין אין טעון מלח: וקפריך הש"ס **מני.** הך ברייתא: **קשיא קטרת.** דהא (ב) רבינן לעיל (דף כ.) כל שאחרים באין לו חובה וקטרת נמי דבעי עלים בעי מלח ולקמן [ע"ב] נמי אמרינן בראשו של מזבח ששם מולחין הקטרת והקומץ: **הפרט.** מנחתך: **עלים אין מקבלין טומאה.** ואע"ג דעצי מערכה מקבלין טומאה כדאמרינן בפרק שני דפסחים (לה.) והבשר [ויקרא ז] לרבות עלים ולבונה ההיא מדרבנן הוא משום חיבת הקדש וקרא אסמכתא בעלמא דהא עלים בעלמא לא מקבלי טומאה: **דם שבשלו.** בין דחולין בין דקדשים ואכלו אינו עובר עליו דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבישלו לא חזי למילתיה ונפק מתורת דם יד] ומליח הרי הוא כרותח: **מהו דתימא מישדא בה משהו** טו] **למצוה בעלמא.** ומשום ההוא משהו לא נפיק מתורת דם: **הקפה.** כמו (שמות טו) קפאו (ג) תהומות טז]: ל) **(קפה באור).** ואכלו חייב משום דם או חלב: **בחמה.** הדרא לכמות שהיה צלולה לכך חייב: **דם שקרש.** קא סלקא דעתך ואפילו דחולין: **כאן בחטאות החיצונות.** הא דקתני הקפה את הדם בחמה ואכלו חייב והוא הדין לשל חולין הואיל וראוי לכפרה בקדשים: והא דאמר זעירי אינו עובר עליו **בחטאות הפנימיות.** כגון פרים ושעירים הנשרפים וטעמא מפרש לקמן: **הלכך.** יז] דאמרת אמרינן הואיל וכנגדו ראוי: **דם חמור.** אע"פ שאינו ראוי לקרבן ואיכא למימר דלא חייבה יח] תורה כרת אלא על דם הראוי לקרבן אלא אפילו חמור דאין(מ) קרבן בטמאין אפילו הכי חייב: **חוצץ.** לענין טבילה: **סריך.** שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת חוצץ: נ) **לא סריך.** יט] שכשתולין בו אצבע נמשך והולך חוט ממנו (ד) (ופוסק(ס) הדם): **תבונהו.** מפרש לקמן: **מי מלח.** כ] מורים: **שאינה שובתת.** שמצויה בקיץ ובחורף(ע) ומלח סדומית כא] הים משליכה לאגפה: **אסתרוקנית.** מן הקרקע נעשית ובידי אדם: **מכל(פ) שהוא.** בין סדומית בין אסתרוקנית(צ): **מכל מקום.** ואפילו מחוץ לארץ: סדומית דקה אסתרוקנית גסה: (ה) **יכול יתבוננו.** יתן מלח הרבה כתבן בטיט: **כבנין.** מלח הרבה שורה על שורה: **נותנת טעם** ק) [כבינה]. באדם: **תקריב בשבת ובטומאה.** אם קרבן ציבור הוא ואשמועינן דמליחתן עבודה היא ודחי שבת וטומאה כשאר עבודות:

וכן

אפיק עצים ועייל נסכים. ונמעט נסכים במה מנחה מיוחדת כו' ודם מועל מנחתך וא"ת אימא איפכא וי"ל דלא שייך לומר איפכא כלל דהא כדי שלא נאמר (משום) לד של מתיר הוא דאיצטריכא למיכתב מעל מנחתך למעוטי דם דמתרדי מההוא לד ואילו נסכים ממעטי מיניה:

יצאו עצים שאין מקבלין טומאה. פי' בקונטרס דהא דאמר בפ' כל שעה (פסחים דף לה.) והבשר לרבות עלים ולבונה אסמכתא בעלמא ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בפ' שני דחולין (דף לו:) דחיבת הקדש דאורייתא מההיא קרא דוהבשר וכן מוכח בפ' כל הפסולין (זבחים דף לד.) גבי אוכל בשר לפני זריקת דמה דאמרינן אבל טומאת בשר דברי הכל לוקה דאמר מר והבשר לרבות עלים ולבונה כו' והאי דקרי ליה בפרק בית שמאי (שם דף מו:) פסולא בעלמא לאו מדרבנן קאמר אלא מדאורייתא ופסולא בעלמא קאמר דלית ליה מלקות ועוד דהיא גופא משמע דלרבנן הוי דאורייתא דלר' כב] ישמעאל דאמר פסולא בעלמא וההיא דקרי לה מעלה בפ' כל שעה (פסחים דף לה.) הכי נמי קאמר גבי מעלות הערב שמשו אוכל בתרומה דנפקא לן מקרא בפרק הערל (יבמות דף עד:) אלמא מעלה דאורייתא קאמר והא דקאמר הכא יצאו עלים שאין מקבלין טומאה בעצי כג] ר) עלים קאמר ולא בעצי המערכה וא"ת מנין לנו לרבות עלים לטומאה מוהבשר מאחר דיש להו פדיון מן התורה אפילו בתר דספינהו לגיזרי כדמשמע בריש המנחות והנסכים (לקמן קא.) ש) לרבנן דפליגי עליה דרבי דלרבי ודאי ניחא דחשיב להו קרבן גמור וי"ל דההיא דמרבי עלים בכל מקום היינו לרבי וקצת קשיא מאחר דחייבים על העלים משום טומאה אמאי לא תני להו בפרק שני דמעילה (דף י.) דתנן הקומץ והלבונה והקטורת כולם הוכשרו ליפסל בטבול יום וחייבין עליהם משום נותר וטמא ופיגול אין בהם וי"ל בין לרבי בין לרבנן לא מצי תני דלרבנן לא מיחייב אעלים ולרבי יש בעלים משום פיגול לאחר שנקמצו ככל דבר שיש לו מתירין לאדם או למזבח כאיברי עולה שדם מתירן ת):

א) **[כאן** בחטאות החיצונות וכאן בחטאות הפנימיות. פרש"י דבחטאות הפנימיות אינו עובר עליו וטעמא כמו שמפרש לקמן ולא נהירא דא"כ בחטאות הפנימיות נמי. משמע לפי שיטת רש"י שאם בשלו צלול הואיל וראוי לטבילה והזאה יהא חייב עלה אם יאכלנו ואין הסוגיא מוכיח הכי דאמרינן לעיל כיון דמלחיה נפיק ליה מתורת דם ולא יתחייב עליו ועוד דרבא דידיה אמר אפילו בחטאות הפנימיות ואכלו חייב ומשמע לפי' רש"י דרבא לית ליה דזעירי ולעיל קאמר יתיב רבא וקאמר להא שמעתא משמע דסבירא לרבא כזעירי לכן נ"ל דזעירי (היינו בבשלו באור) כ"ע לא פליגי דאינו עובר עליו והא דמחלק הכא בין חטאות הפנימיות לחיצוניות קאי אקפאו בחמה]: **דם** שבישלו אינו עובר עליו כד]. [והיינו] הא דתנן בפ' כל הבשר (חולין דף קט. ושם) הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו ב) כה] [דמיירי אחר בישולו] מדמייתי הנך תרי מילי בהדי הדדי דם שבישלו ודם שמלחו משמע דתרווייהו חד טעמא כדפי' בקונטרס דמליח כרותח דלא חייבה תורה אלא דבר הראוי לכפרה וכיון דבישלו או מלחו נפקא ליה מתורת דם ומשמע הכא דסתם מליחה דקדשים היינו דאין נאכלין מחמת מלחן דהאי דמליח כרותח היינו דאין נאכל מחמת מלחו כדפרישית בפ' כל הבשר (שם דף קיב.) ואסתם מליחה דקדשים הוא דדייק הכא הא לאו הכי הוה אמינא דם ליבעי מלח כיון דמלחיה נפקא ליה מתורת דם דאמר זעירי דם שמלחו וכו' ובסמוך אמרינן וכן לקדירה לפיכך מדקדק ר"ת מכאן דמליחה לקדירה באין נאכל מחמת מלחו סגי ולא כמו שמפרשים כמו שאדם מולח להצניע וכמליח לצורך עיבוד או כלדבעי ליה לאורחא ובפרק כל הבשר (גם זה שם) ג) פירשתי גבי אינו נאכל מחמת מלחו: **יתן** בו טעם כבינה. היינו דלא חזי לאכילה בלא הדחה כמו שהבינה מתקנת האדם: **וכן** לקדירה גרסי'. ובספר רבינו גרשם כתוב [וכן ללי] וכן פי' רבינו חננאל בפ"ה דחולין (דף יד.) גבי אסורה ד) בהנאה ליומא:

בלשכת

מסורת הש"ס

א) זבחים מו:, ב) חולין קכ., ג) [עי' תו' פסחים כד: ד"ה פרט וכו'], ד) רש"ק מ"ז, ה) דאמר רבה אמר. צ"ק, ו) צ"ל בחטאות החיצונות ואכלו חייב. צ"ק, ז) ורבה. צ"ק, ח) [שבת קכ: זבחים לה. פסחים סה: תוספתא דמקוואות ספ"ו], ט) [פי' שנעשית בשבת כבחול וזו מלח סדומית שהים מוציא גלים בכל יום ונעשה מלח אסתרוקנית מין אחד שנעשה ע"י בני אדם ערוך ערך בן ב' פ"א סדומית מלח חזק שאינו מתפשר ומתבטל לאלתר אסתרוקנית שמתבטל לאלתר כו' ע"ש בערוך], י) [גירסת הערוך ערך בן ב' תבונה כלומר כל דהו מלח עד כדי להבין שיש בו טעם מלח], כ) [עי' תוס' חולין יד. ד"ה ונסבין וכו' ובמנחות גרסינן אמר רבה וכן לקדרה ול"ג וכן ללי ע"ש ועי' תוס' שם קיב. ד"ה ה"מ מיהו בתוס' פסחים עד. ד"ה הא מולייתא כו' כתבו אמר אביי], ל) צ"ל הוקרשו והד"א, מ) ואין. צ"ק, נ) [עי' רש"ש], ס) ונפסק. צ"ק, ע) ובחורף הס"ד אח"כ מ"ה מלח. צ"ק, פ) כל. צ"ק, צ) אסתרוקנית סדומית דקה אח"כ ד"ה מ"מ כו' לארץ הס"ד אח"כ ד"ה תקריב בשבת כו' עבודות הס"ד אח"כ ד"ה יכול כו' בטיט הס"ד אח"כ ד"ה כבינה נותנת טעם באדם והס"ד וכצ"ל. צ"ק, ק) רש"ק, ר) דעלמא. צ"ק, ש) [קא. וע"ש תוס' ד"ה אע"ג], ת) [ועי' תוס' חגיגה כג: סד"ה והא דרבנן], א) עי' רש"ק, ב) עליו הס"ד אח"כ ד"ה דם שמלחו אינו עובר עליו מדמייתי כו'. צ"ק, ג) פי' רש"י גבי אין נאכל מחמת מלחו והיינו דלא ראוי לאכילה בלא הדחה הס"ד אח"כ ד"ה יתן בו טעם כבינה כו' שהבינה מתקנת האדם הס"ד. צ"ק, ד) צ"ל באכילה,

תורה אור השלם

1. וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדָּמָהּ בְּאֶצְבָּעוֹ וְנָתַן עַל קַרְנֹת מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת כָּל דָּמָהּ יִשְׁפֹּךְ אֶל יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא ד ל
2. וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח: ויקרא ב יג

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה דלמא כאן כצ"ל ותיבת ודאי נמחק: (ב) רש"י ד"ה קשיא וכו' דהא רבנן לעיל אמרי כל שאחרים: (ג) ד"ה הקפה וכו' תהומות הס"ד ואח"כ מ"ה דהקפה באור ואכלו אינו חייב: (ד) ד"ה לא סריך שכשתולין וכו' להדם הס"ד: (ה) ד"ה תקריב אפילו בשבת כצ"ל וקודם ד"ה יכול יתבוננו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דם חמור וכו' דאין קרבן בטמאין. נראה להדיא דלאו דוקא נקרש דהא בלא נקרש הוי נמי הך חידוש דאף דאין קרבן בטמאים ובודאי הכי הוא דאם לא נקרש פשוט דאין הוא לדם משום דם והוי כדם בהמה דעלמא מה"ת לא לחייב בקרוש דמ"ש מבהמה טהורה דחייב בקרוש ולהמנם תמוה לי דא"כ מאי פריך מתניתין ערוכה היא ריש פרק דם שחיטה דבין טמאים בין טהורים חייבים על דמו:

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' יא:
טז ב מיי' פ"ו מהל' מעשה"ק הלכה ד:
ג [מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו ועי' מ"מ ולח"מ]:
יז ד מיי' פ"ד שם הלכה יא:
יח ה מיי' פ"ב מהל' מקואות הל' ב: [טוש"ע י"ד סימן קצח סעיף טו]:
יט ו מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הל' יא:
כ ז מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' י טוש"ע י"ד סימן סט סעיף ד:

מוסף רש"י

אברים שצלאן והעלן אין בהם משום לריח ניחוח. דכיון דצלאן תחילה חוץ למערכה תו לא מסקי ריחא (זבחים מו:). **הקפה.** הקרישו ע"י האור (חולין קכ.).

שיטה מקובצת

א] שהקפהו בחמה באור לא הדר בחמה הדר. לאו דוקא דלאו בהכי תליא מילתא אלא כלומר באור לא חזיא למילתא בחמה (לא) חזיא למילתא: ב] בחטאות החיצוניות תיבת החיצונות השני נמחק: ג] דאמר רבא אמר רב חסדא: ד] בחטאות החיצונות ואכלו: ה] רחמנא דבר לקיחה תיבת והאי ליתא שם: ו] דם חמור שקרש כו'. משום רבותא דחמור נקיט לה דאע"ג דאין ראוי לקרבן לפי שאין קרבן בטמאים אפ"ה חייב עליו [כך פ"ה] ולא נהירא שהרי איכא קראי בפ' דם שחיטה לרבות דם חיה ודם בהמה טמאה לחייב עליו כרת לכך נראה לפרש הכא הרבותא משום דקרש דסד"א דהא דקרש חייב ה"מ בדם דטהורה שכנגדו ראוי לחטאות החיצונות אבל דם חמור שקרש דאין דם בהמה טמאה ראויה אפילו צלול לחטאות החיצונית אימא לא יתחייב עליו בקרוש קמ"ל דאפ"ה חייב הואיל ושכנגדו בטהורה ראוי בחטאות החיצונות: ז] חוצץ פ"ה לענין טבילה והה"נ לענין נטילת ידים דכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ לנטילת ידים כדאיתא בפ' כל הבשר: ח] סדומית. עיין בערך בן ב' מלח סדומית אינו שובת קי"ץ וחורף שהים משליכו לאגפיו: ט] ואפילו בשבת. עיין בשו"ת מהר"מ סימן ח: י] יכול יִתְבֻּנֵּנוּ ס"א יתבנהו: יא] אי הכי יתבננו ס"א יתבלנו: יב] יְבַנֶּנּוּ: יג] יכול תבונהו ס"א יבוננו: יד] דם הס"ד ומה"ד דם שמלחו אינו עובר עליו דמליח הרי: טו] מישדא משהו. מלח בעלמא למצוה: טז] ההוגות דהקפתו באור ואכלו חייב והד"א: יז] הילכך כיון דאמרת: יח] חייבה התורה כרת כו' הראוי לקרבן ואפילו קרש חייב עליו אם אכלו הואיל וכנגדו ראוי היה (לא) מבעיא דהאי חזיא ויש בטהורים הראוים לקרבן אלא: יט] סריך. שכשתולין בו באצבע: כ] מלח של מורים: כא] סדומית שהים משליכה לאגפיה: כב] לר' שמעון הוא דאמר: כג] בעצי חולין ותיבת עצים נמחק: כד] לא נ"א והיינו. עיין שם בתוס' (דף ק"ע א') עובר עליו דם שמלחו אינו עובר עליו ותיבות דמיירי אחר בישולו ל"ש: